

рації. Адміністративно-господарські відносини виникають лише в разі участі в них суб'єкта господарювання, який не належить до сфери оперативного управління чи відання того або іншого суб'єкта публічної адміністрації. Інакше ж випадку необхідно говорити про звичайні адміністративні правовідносини.

Висновуючи, наголосимо, що під адміністративно-господарськими відносинами слід розуміти врегульовані нормами адміністративно-господарського права суспільні відносини, які складаються між публічною адміністрацією та непідпорядкованими (незв'язаними організаційно) їм суб'єктами господарювання, в межах яких виконуються завдання, спрямовані на реалізацію публічного інтересу, пов'язаного із забезпеченням економічного розвитку держави.

УДК 342.95

Л.М. Лихошерст

КОНТРОЛЬ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

У статті досліджується місце контролю в правозастосовній діяльності податкових органів України, його значення, етимологія та теоретико-прикладні основи його застосування.

Ключові слова: *законність, податкові органи, професійні якості, контроль, прокурорський нагляд.*

В статье исследуется вопрос законности в налоговых правоотношениях, в частности при принятии решений и контроль в деятельности налоговых органов.

Ключевые слова: *законность, налоговые органы, профессиональные качества, контроль, прокурорский надзор.*

In this paper we investigate the question of legality in the tax legal, especially when making decisions and controlling the activities of tax authorities.

Key words: *legality, organs of taxes, professional qualities, control, directorate of public prosecutions.*

Забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади досягається за допомогою застосування організаційно-правових засобів, прийомів та способів.

В юридичній літературі немає єдиного підходу до поняття та класифікації способів забезпечення законності та дисципліни в сфері державного управління.

Слід зазначити, що провідні спеціалісти адміністративного права наголошують на саме на тому, що діяльність деяких державних

органів, головним чином, направлена на виявлення, попередження, усунення порушень посадовими особами вимог та приписів, які закріплені національних нормативно-правових актах які гарантують захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Такий спосіб забезпечення законності як контроль, застосовується для перевірки відповідності діяльності учасників суспільних відносин встановленим приписам, в рамках і межах яких вони мають діяти [1, с. 349] і є одним із найважливіших елементів державного управління [2, с. 240] та основним засобом забезпечення законності в ньому [3, с. 7].

Проте, для забезпечення законності відповідні органи наділені юридично-владними повноваженнями, що надає їх діяльності державно-правовий характер, тому така діяльність розуміється в якості способу забезпечення законності [4, с. 258; 5, с. 365].

Забезпечення законності в державному управлінні досягається в процесі повсякденної діяльності державних органів і знаходить своє зовнішнє відображення в припиненні порушень законів і дисципліни; застосуванні заходів з ліквідації причин і умов, які їх породжують; відновленні порушених прав і законних інтересів громадян, громадських організацій; покарання осіб, винних у порушенні законності та дисципліни; у створенні атмосфери неминучості покарання за порушення вимог законності та дисципліни; у вихованні працівників апарату управління в дусі суворого дотримання державної дисципліни. Цим забезпечується суворе дотримання законності кожною ланкою державного управління, кожним його працівником з метою організації їх чіткої роботи, підтримання державної дисципліни, а також охорони та захисту прав і законних інтересів громадян у повсякденній діяльності апарату управління [6, с. 258].

На наш погляд, саме контроль, нагляд і оскарження неправомірних дій органів виконавчої влади та їх посадових осіб є основними способами забезпечення законності та дисципліни.

При цьому вважаємо, що найбільш значним і широким за своїм змістом є контроль. Генезис цього терміну передбачає розглядати його в двох аспектах: як функцію управління і як спосіб забезпечення законності та дисципліни.

Слово "контроль" має іншомовне походження. Деякі вчені стверджують, що воно прийшло в українську мову через німецьке слово Kontrolle в XVIII ст. [7, с. 314], інші ж науковці зазначають, що воно походить із голландської мови [8 с. 424], проте автори більшості слов-

ників схиляються до думки, що це слово було запозичене безпосередньо з французької мови [9, с. 558; 10, с. 255; 11, с. 314]. Французьке слово "controle" є результатом спрощення більш ранньої форми "contrerole", яке буквально означає "зворотний, протилежний, подвійний рахунок" [12, с. 558], "перевірка рахунків" [13, с. 281]. Воно походить від латинських "contra" – префікса, що означає "протидія", "протилежність" тому, що виражено у другій частині, та "role" – міра впливу, значення, ступінь участі в чомусь [14, с. 255], список [15, с. 314], перелік, реєстр [16, с. 558].

Контроль як одна з важливих функцій державної влади та управління дозволяє не лише виявляти, але й попереджувати помилки і недоліки в роботі учасників управління, віднаходити нові резерви та можливості [17, с. 23].

Дослідивши способи забезпечення законності у діяльності державних органів ми дійшли висновку, що контроль не є первинною діяльністю, хоча є самостійною функцією управління: він торкається тієї діяльності, яка здійснюється раніше незалежно від контролю, тобто раніше були прийняті різні управлінські рішення, реалізація яких і обумовлює перевірку їх виконання.

Отже, дослідимо види контролю, які сьогодні притаманні органам державної влади, що здійснюють контроль за забезпеченням законності в діяльності податкових органів України. В науковій літературі, яка присвячена управлінській діяльності, одні автори говорять, що класифікація видів контролю залежить від суб'єктів, його здійснення та характеру їх повноважень. При цьому акцент робиться тільки на державний контроль в сфері управління, видами якого є: контроль Президента України; контроль Верховної Ради України; контроль органів виконавчої влади; контроль органів судової влади. Крім того, залежно від об'єму діяльності, що досліджується виділяють загальний і спеціальний контроль, а за стадіями його проведення – попередній, теперішній та наступний.

Інші автори, крім загального і спеціального контролю, залежно від суб'єктів контролю, об'єму та характеру повноважень державних органів виділяють наступні види державного контролю, який здійснюється органами: законодавчої влади, виконавчої влади (загальної, міжгалузевої та галузевої (внутрівідомчої компетенції)), судовий контроль, а також громадський контроль [18, с. 273-276, 280-285].

Як висновок, про поняття та класифікацію способів забезпечення законності та дисципліни в діяльності податкових органах можна виділити наступне:

– діяльність багатьох суб'єктів контрольних повноважень, головним чином, направлена на виявлення, попередження, усунення порушень посадовими особами вимог і приписів, які закріплені в діючих нормативно-правових актах і пов'язані із захистом прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб;

– органи для забезпечення законності та дисципліни наділені юридично-владними повноваженнями, що надають їх діяльності державно-правовий характер, тому така діяльність розуміється в якості способу забезпечення законності та дисципліни;

– контроль, нагляд і оскарження неправомірних дій податкових органів та їх посадових осіб є основними способами забезпечення законності;

– аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів дозволяє виділити наступні види контролю за їх змістом і назвою, який здійснюється органами виконавчої влади: перевірка, спостереження, ревізія, інвентаризація, обстеження, аудиторська перевірка, експертиза, сертифікація, ліцензування, атестація, реєстрація, декларування, експеримент, нотаріальні дії, облік і звітність. За терміном проведення розрізняють три види контролю: попередній, поточний та наступний. З урахуванням прийомів, засобів та об'єму, що застосовується можна виділити огляди, разові, вибіркові, суцільні, масові, комплексні, планові та зовнішні види контролю, головним чином, перевірки.

Використана література:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. – 584 с.

2. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

3. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні: Навч. посібник. – Х.: Національна юридична академія України, 1999. – 55 с.

4. Советское административное право / Под ред. Ю.М. Козлова. – М., 1985. – 418 с.

5. Административное право / Под ред. Ю.М. Козлова, Л.Л. Попова. – М.: Юрист, 2000. – 486 с.

6. Советское административное право: Учебник. – М.: Юрид. лит., 1985. – 395 с.

7. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: Пер. с нем. – 4-е изд. – М.: Астрель, 2003. – Т. 2. – 671 с.

8. Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка. – 3-е изд. – М.: Русский язык, 1999. – Т. 1. – 624 с.
9. Етимологічний словник української мови / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1985. – Т. 2. – 570 с.
10. Словарь иностранных слов / Гл. ред. Ф.Н. Петров. – 18-е изд. – М.: Русский язык, 1989. – 624 с.
11. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – Т. 2. – 671 с.
12. Етимологічний словник української мови / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1985. – Т. 2. – 570 с.
13. Этимологический словарь русского языка / Под ред. Н.М. Шанска. – М.: Издательство Московского университета, 1982. – Т. 2. – 470 с.
14. Словарь иностранных слов / Гл. ред. Ф.Н. Петров. – 18-е изд. – М.: Русский язык, 1989. – 624 с.
15. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – Т. 2. – 671 с.
16. Етимологічний словник української мови / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1985. – Т. 2. – 570 с.
17. Нижник Н., Машков О., Мосов С. Контроль у сфері державного управління // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 1998. – № 2. – С. 23-31.
18. Коренев А.П. Административное право России. Учебник. – Ч. 1. – М., 2001. – 516 с.